

ยบราณคดีศิลปวิทยา

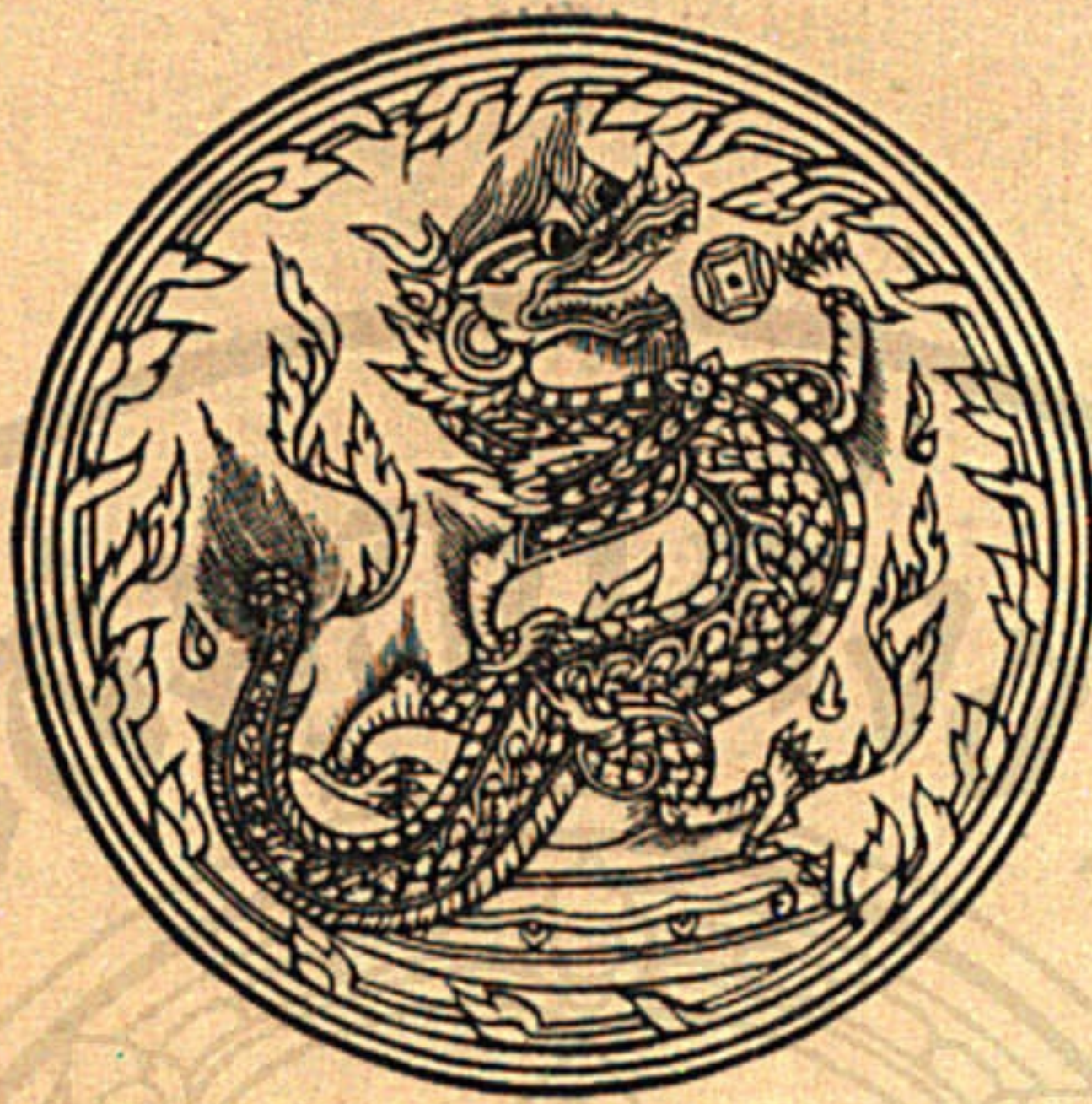
คำให้การชาวอังกษ

พิมพ์แจกในงานศพหม่อมเอน

ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา

พ. ศ. ๒๔๕๘

พิมพ์ที่โรงพิมพ์เจริญผล ถนนเจริญกรุง

บรรณคดีดลยสาร

คำให้การชาวอังวะ

พิมพ์แจกในงานศพหม่อมเฒ

ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา

พ.ศ. ๒๔๕๘

พิมพ์ที่โรงพิมพ์เจริญผล ถนนเจริญกรุง

สมุดมรดกไทย

เลขที่

313

เลขหมู่

๑๕๑.๑

๓๓๑๑๐

เลขทะเบียน

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

31111004141907

คำนำ

ตามประเพณีแต่ก่อนมา ถ้ารัฐบาลประเทศใดได้ชาวต่างประเทศ
ที่รู้การงานบ้านเมืองมากดี หรือแม่ชนชาวประเทศของตนเอง ได้ไป
รู้เห็นการงานบ้านเมืองต่างประเทศมากดี ถ้าแต่ว่าการงานบ้านเมืองต่าง
ประเทศนั้นเป็นประโยชน์ที่รัฐบาลต้องการจะรู้ ก็มักเอาตัวชาวต่าง
ประเทศหรือชาวเมืองของคนที่ได้ไปรู้เห็นการงานมา ให้เจ้าพนักงาน
ซักไซ้ไต่ถามข้อความที่อยากจะรู้ แลจดเป็นคำให้การขึ้นเสนอต่อรัฐบาล.

ประเพณีอนันเห็นจะมีเหมือนกันทุกประเทศ แม้ที่สุดทางตะวันออกก็มี
มาแต่โบราณทีเดียว ด้วยมีหนังสือทำนองคำให้การอย่างว่าในจำพวก
หนังสือไทยเก่า ๆ เช่นเรื่องขุนช้างขุนแผนได้หนึ่งราชสีห์ แลเรื่องขุนการเวก
ไปบูชาพระเมรุพิจัยณเมืองหงษา อันคดีอยู่ในหนังสือพงษาวดารเหนือ
นั้นเป็นต้น ต่อมาในสมัยเมื่อไทยกับพม่าเป็นข้าศึกทำสงครามขับเคี่ยวกัน
ก็ไต่ถามคำให้การเช่นกล่าวมานี้เป็นการสำคัญ เพราะเป็นทางที่จะ
ได้ความรู้ภูมิประเทศแต่กำลัง ตลอดจนพงษาวดารและขนบธรรมเนียม
ของเมืองข้าศึก ดังปรากฏในหนังสือคำให้การชาวกรุงเก่า ซึ่งได้พิมพ์
ตีพิมพ์โดย พ.ศ. ๒๔๕๗ นี้ ส่วนข้างไทยเราเมื่อจับพม่าข้าศึก
มาได้ หรือได้คนซึ่งไปรู้เห็นการงานเมืองพม่ามา ก็เอาตัวถามคำ
ให้การเรื่องเมืองพม่าเหมือนกัน คำให้การเหล่านี้มีต้นฉบับอยู่ในหอ

(๒)

พระสมุทวชิรญาณหลายเรื่อง แต่ไม่ติดต่อกัน เป็นคำให้การคนนั้นบ้าง
คำให้การคนนั้นบ้าง ว่าด้วยการอย่างนั้นบ้าง ว่าด้วยการอย่างนั้นบ้าง
จะพิมพ์รวมเป็นเรื่องเดียวกันไม่เหมาะดี จึงเป็นหนังสือต่างเรื่องแยกกันอยู่
แต่ยังหาได้พิมพ์ให้แพร่หลายไม่.

บัดนี้หม่อมเจ้าธานีวงศ์ ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนพิทยลาภ
พฤฒิธาดา กับหม่อมเจ้าน้อง ๆ แด่หม่อมเจ้าที่เป็นนิตดาหม่อมเฒ่า จะทำ
ศัพหม่อมเฒ่า ประสงค์จะพิมพ์หนังสือแจกเรื่อง ๑ มาหาหรือกรรมการ
หอพระสมุทวชิรญาณ กรรมการเห็นว่าเมื่อเร็ว ๆ นี้ไม่ช้านัก พระยา
เจริญราชชน (มีน เดชาเดชะรัฐ) ได้รับหนังสือเรื่องคำให้การชาวกรุง
เก่าฉบับหลวงไปพิมพ์แจกเมื่อทำศัพหม่อมเฒ่าเรื่อง ๑ ได้ทราบว่ามีที่
แจกไปอยู่ข้างจะพอใจ ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในคำนำหนังสือนี้แล้วว่า คำให้
การพม่าที่ไทยเราจับได้ก็มีอยู่ จึงเห็นสมควรจะเอาออกพิมพ์ในคราวนี้ให้
ติดต่อกันไป ให้ปรากฏว่าไม่ใช่แค่พม่าได้ ไทยเราไปถามฝ่ายเดียว หม่อม
เจ้าธานีวงศ์เห็นชอบด้วย กรรมการจึงได้เลือกคำให้การของนายพลชาว
อังวะคน ๑ ซึ่งไทยจับได้เมื่อในรัชกาลที่ ๑ ให้พิมพ์เป็นของแจกใน
งานศัพหม่อมเฒ่า.

นายพลพม่าผู้ที่ให้การนี้ ชื่ออาประะกามะนี หรือ อาประะคามะนี มี
ชื่อปรากฏในหนังสือพระราชพงษาวดารของเราหลายแห่ง แต่มีบางแห่งเรียกว่า
“มะยู่หวุ่น” บ้าง “โปมะยู่หวุ่น” บ้าง คำว่ามะยู่หวุ่นภาษาพม่าแปลยศ

(๓)

เจ้าเมือง ไปมะยงวุ่น คือ ไปมะยงวุ่น หมายความว่าเจ้าเมืองผู้เป็น
นายพล คำข้างหลังทั้ง ๒ น เห็นจะเป็นคำคนพื้นเมืองเรียก อย่าง
ไทยเราเรียกว่า “เจ้าคุณ” หรือ “เจ้าคุณแม่ทัพ”

ประวัติของอาปะระกามะนีที่ปรากฏในพระราชพงษาวดารนั้น เดิม
อาปะระกามะนีคนนี้เป็นขุนนางอยู่เมืองอังวะ ครั้นเมื่อปีมะเมียจตุศก

จุลศักราช ๑๑๒๔ พ.ศ. ๒๓๐๕ สมัยในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าสุริยามรินทร์

ครองกรุงศรีอยุธยา พระเจ้ามังดอผู้เป็นราชโอรส แด่ได้ครอง

ราชสมบัติสืบสันตติวงศ์พระเจ้าอดองพญา ให้ตั้งจางเมงชอง แด่มังมหานระ

ทากับอาปะระกามะนี คุมกองทัพพม่าเข้ามาตีเมืองเชียงใหม่ ซึ่งในเวด

นั้นดูเหมือนจะเป็นอัครอยู่ เมื่อได้เมืองเชียงใหม่แล้ว พระเจ้าอังวะจึง

ตั้งให้อาปะระกามะนีเป็นมะยงวุ่น ผู้สำเร็จราชการเมืองเชียงใหม่ต่อมา

ตั้งแต่นั้นเมื่อพม่ายกกองทัพเข้ามาตีเมืองไทยคราวใด อาปะระกามะนีก็ได้เป็น

นายพลคุมพวกเมืองเชียงใหม่มาช่วยรบด้วยทุกคราว ตลอดมาจนถึงครั้ง

กรุงธนบุรี. เมื่อพระเจ้ากรุงธนบุรีเสด็จขึ้นไปตีเมืองเชียงใหม่ครั้งที่ ๒

เมื่อปีมะเมียจตุศก จุลศักราช ๑๑๓๖ พ.ศ. ๒๓๑๗ พระบาทสมเด็จพระพุทธ

ยอดฟ้าจุฬาโลก ยังเสด็จดำรงพระยศเป็นเจ้าพระยาจักรีเป็นแม่ทัพนำ

ครั้งนั้นพม่าแต่งให้พระยาจำบ้าน กับพระยาภาวดีระ ซึ่งเป็นหัวหน้า

พวกชาวเชียงใหม่ คุมพลลงมาต่อสู้กองทัพกรุงธนบุรี พระยาจำ

บ้านกับพระยาภาวดีระกลับมาสำนึกนึกต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬา

โลก เข้าสวทบทกองทัพไทยด้วยกันยกขึ้นไปตีเมืองเชียงใหม่ กอง

(๔)

ทัพไทยได้เมืองเชียงใหม่ อาปรักษามะนัณแตพวกพม่าได้เมืองแก้วก็พากันถอยหนีขึ้นไปตั้งมั่นอยู่ณเมืองเชียงแสน แลยังได้มารบกวณหวัเมืองช้างฝ่ายเหนือต่อมาอีกหลายคราว จนรัชกาลที่ ๑ กรุงรัตนโกสินทร เมื่อปี

มแมศก จุศักราช ๓๑๔๘ พ.ศ. ๒๓๓๐ พระเจ้าอังวะประตุงตั้งกองทัพพม่ามาเพิ่มเติมเข้ามาสมทบกองทัพอาปรักษามะนัณ ให้ยกลงมาตีเมืองฝางใน

มณฑลพายัพ ในเวลานั้นพวกชาวมณฑลพายัพเอาใจมาเข้าข้างไทยเสียหมดแล้ว อาปรักษามะนัณเกณฑ์กองทัพผู้คนพลเมืองก็พากันหลบเล็ดม

ระดำระด้าย ครั้นกองทัพพม่าที่มาจากเมืองอังวะไปตั้งอยู่เมืองฝาง ทางเมืองเชียงแสน พวกชาวเมือง มีพระยาแพร์ (มังไชย) พระยาของ แด

พระยาเชียงรายเป็นหัวหน้า เห็นได้ที จึงระดมตีพวกพม่าที่ยังเหลืออยู่ จับได้ตัวอาปรักษามะนัณส่งลงมาถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอด

ฟ้าจุฬาโลกนกรุทเพมมหานคร ฯ จึงได้โปรดให้ถามคำให้การที่พิมพ์ น

คำให้การของอาปรักษามะนัณ เมื่อถามจะเป็นก็ค่อนก็เรออย่างทราบไม่ได้ เพราะหอพระสมุดได้ค้นฉบับไว้แต่ตอนที่เล่าถึงพงษาวดารพม่า

ตอนเดียว ดำนวนภาษาไทยที่เรียบเรียงคำให้การอาปรักษามะนัณ ผู้

ใดจะเรียบเรียงไม่ทราบ แต่เรียงดี ถึงมีลายพระราชหัตถ์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงชมไว้ในสมุดค้นฉบับดังนี้ว่า ะ—

“สมุดนี้เป็นสมุดเก่า ดำนวนเก่า เรียงแต่ครั้งแผ่นดินพระบาท

สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ใครเรียงไม่รู้เลย แต่เห็นว่าถูกต้อง

ที่ใช้ แก่ กับ ถึงจะมีคำที่ไม่ควรใช้ บุตรสาว พระวธู ลูกเจ้า

อยู่บ้างก็ดี คำว่า กับ กับ กับ กับ ถี่ไป อย่างหนึ่งคือทุกวันนี้ไม่
เห็นมีเลย ใช้ กับ แด แก่ ถูกทุกแห่ง ให้อาดักษณคดีไว้เป็น
ตัวอย่าง แล้วส่งสมุดคืนมา สมุดนั้นก็ใช้สมุดเดิม เป็นฉบับ
เขาตอกเมื่อแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า ฯ ตอก ”

การที่มืบริบพมพหนึ่งคือเกาอันดลิตบอยู่ให้แพร่หลาย ดังเช่นหม่อม
เจ้าซึ่งเป็นบุตรธิดาแต่นิดดาของหม่อมเอน ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุน
พิทยลาภพฤฒิธาดา รับพิมพ์หนึ่งคือเรื่องคำให้การชาวอังวะเล่ม
นี้ยอมเป็นการกุศลประกอบด้วยสารประโยชน์หลายประการ ซึ่งกรรมการ
ได้แสดงไว้ให้ปรากฏในคำนำหนังสือเรื่องอื่น ๆ แล้วหลายครั้ง แต่การ
พิมพ์หนังสือเล่มนี้ กรรมการเชื่อว่าบรรดาผู้ที่ได้รู้ประวัติในการศัพของ
หม่อมเอนคงจะพากันอนุโมทนาต่อการกุศล เป็นส่วนพิเศษอีกสถาน ๑

หม่อมเอน ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา
เป็นธิดาหลวงวรศักดิ์กตาศิลา (ตาด) ซึ่งเป็นเจ้ากรมในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
ชั้น ๒ กรมหลวงวรศักดิ์กตาศิลา ผู้พัฒนการสวัสดิ์ เกิดเมื่อวันที่

๑ ๖ ๑๐ ค่ำ ปีชวดฉศก พ.ศ. ๒๔๐๗ ได้เข้าไปอยู่ในพระบรมมหาราชวัง

แต่ยังเยาว์ จนนมาได้เป็นหม่อมห้ามในกรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดาแต่

เมื่อก่อนได้ทรงรับกรม ในเวลาเมื่อจะเสด็จออกไปรับราชการในสถาน

ทูตที่กรุงลอนดอน หม่อมเอนจึงได้ โดยเสด็จออกไปด้วย ได้ไป

อยู่ในยุโรปประมาณ ๒ ปี จึงตามเสด็จกรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดากลับ

เข้ามากรุงเทพฯ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนา

(๖)

เครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าฝ่ายใน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นตติยจุลจอมเกล้าแก่หม่อมเอน ภาย
หลังต่อมาพระราชทานเลื่อนชั้นเป็นชั้นทุติยจุลจอมเกล้า หม่อมเอนมี
หม่อมเจ้าซึ่งเป็นโอรสธิดารวม ๓๓ องค์ คือ :—

๑. หม่อมเจ้าหญิงประวาศสวัสดิ์ ประสูติที่ลอนดอน ภายหลัง
ได้เป็นชายา พระเจ้าพญาเธอ กรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช แด่น
ชพิทักษ์เมือปีชวดจัตวา ค.ศ. ๒๔๔๕ ก่อนกรมขุนพิทยธำมณีธาดา
แดหม่อมเอน มีโอรสธิดา คือ

ก. หม่อมเจ้าหญิงวิมลปัทมราช

ข. หม่อมเจ้าหญิงนิวาศสวัสดิ์

ค. หม่อมเจ้าชายประสพศรีจักรประวดี

๒. หม่อมเจ้าชายธานีวัต ได้ไปเล่าเรียนในยุโรปกลับเข้ามา
บัดนี้ได้เป็นเสวกเอกรับราชการในตำแหน่งราชเลขานุการ ในสมเด็จพระบรม
ราชินีพระพันปีหลวง

๓. หม่อมเจ้าชายดิศรมงคล ได้ไปเล่าเรียนในยุโรป บัด
นี้เป็นนายพันตรี ผู้บังคับการกรมทหารบกช่างที่ ๓

๔. หม่อมเจ้าหญิงสุนันทาดี เป็นชายา พระเจ้าพญาเธอ กรม
หลวงนครไชยศรีสุรเดช มีโอรส คือ

ก. หม่อมเจ้าชายนิทัศน์นารถ

๑ หม่อมเจ้าชาย

ยังไม่มีนาม

๕ หม่อมเจ้าชายวราเดสินทร

๕ ๔๔๔๔
ต้นศพทักษิณ

๖ หม่อมเจ้าชายนักษัตราร

๗ หม่อมเจ้าชายรัชฎาภิเศก

๕ กำหนดเรียนการช่างอยู่ใน

ประเทศอังกฤษ

๘ หม่อมเจ้าหญิงสืบพันธุ์นอ

๙ หม่อมเจ้าหญิงเต็มอภาค

๑๐ หม่อมเจ้าชาย

๕ ๔๔๔๔
ต้นศพทักษิณ

๑๑ หม่อมเจ้าชายทวธาภิเศก

๑๒ หม่อมเจ้าชายมุธาภิเศก

๑๓ หม่อมเจ้าหญิงอภิสิทธิ์ดลมาคม

หม่อมเอมมีอาการบวชเรีชรมาช้านาน

ที่สุดถึงอนิจกรรมเมื่อ

ปีมะแมพศก พ.ศ. ๒๔๕๐

กำหนดอายุได้ ๔๓ ปี ๕ เดือน

ในเวตา

กรมขุนพิทยลาภพฤฒิศาทยังมีพระชนม์อยู่

กำลังทรงปรารภที่จะทำการ

ศพหม่อมเอม

กรมขุนพิทยลาภพฤฒิศาตาเองก็ทรงตนจับมีอาการประจวบ

ตลอดมา ไม่สามารถที่จะทรงจัดการศพให้สำเร็จได้

จนสิ้นพระชนม์

เมื่อณปีฉลูเบญจศก พ.ศ. ๒๔๕๖

แต่ได้พระราชทานเพลิงพระศพไป

ก่อน ส่วนศพหม่อมเอมจึงยังค้างอยู่กับเรือน

หม่อมเจ้าซึ่งเป็นบุตรธิดาแต่

บิดา ประกอบด้วยความกตัญญูกตเวที

แลมีความสามัคคีช่วยกันทำ

การปลงศพหม่อมเอมให้สำเร็จตลอดไปตามประเพณี

นับว่าได้ทำหน้าที่

อันสำคัญของคุณผู้เป็นบุพพการีให้สำเร็จตลอดได้

ถึงว่าหม่อมเจ้าที่เป็น

(๘)

บุตรธิดาแดนิตดาของหม่อมเฒ่า จะมีชนมาอยู่ใหญ่แล้วบ้าง ยัง
เด็กบ้าง แต่ที่สุดก็ไปคิดการเดาเรียนในต่างประเทศนี้ อยู่ในเวลานี้บ้างก็จริง
แต่ทุกองค์คงจะได้รับอนุโมทนาสาธุการของคนทั้งหลาย บรรดาได้ทราบ
ความดีที่ได้ช่วยกันทำศุภให้หม่อมเฒ่าในครั้งนั้นทั่วไป มิได้มีที่ยกเว้น

อุรังคพรหมพร

หอพระสมุดวชิรญาณ

วันที่ ๑ พฤษภาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๘

คำให้การชาวอังวะ

๑ ข้าพระพุทธเจ้า มะยุหฺวัน ขอพระราชทานทำกฎหมายเหตุแต่
ข้าพระพุทธเจ้าจำได้ทุกเกล้า ๆ ถวาย แต่ครั้งบุตรเจ้าอาทิตย์ได้เสวยราช
สมบัติเมืองรัตนบุรีอังวะ แต่ก่อนเมืองหงสาวดีชนแก่เมืองอังวะเมื่อศักราช
ได้ ๑๐๘๘ ปี เจ้าเมืองรัตนบุรีอังวะจึงตั้งสาอ่องไปเป็นเจ้าเมือง ให้
นายแซงหมุกรมช้างเป็นปลัดเกียกกายเมืองหงสาวดี ราษฎรทั้งปวงเป็น
ใจรักใคร่ นายแซงหมุกิตกระบถ จับเอาตัวนายสาอ่องฆ่าเสีย นาย
แซงหมุจึงขึ้นเสวยราชสมบัติเป็นเจ้าเมืองหงสาวดี ตั้งให้น้องชายคนหนึ่ง
เป็นพระยาอุปราช เป็นแม่ทัพเรือขึ้นไปตีเมืองรัตนบุรีอังวะ น้องชาย
คนหนึ่งตั้งให้เป็นพระยาทะเล เป็นแม่ทัพบกยกขึ้นไปตีเมืองรัตนบุรีอังวะใน
ปีนั้น ต่อมเมืองรัตนบุรีอังวะ ๓ ปี จนถึงศักราชได้ ๑๓๓๔ ปีจึงได้
เมืองอังวะ แล้วพระยาอุปราชจึงเอาตัวเจ้าเมืองอังวะถวายตัวลงมา
เมืองหงสาวดี แต่พระยาทะเลกับตะละบ้านอยู่ในเมืองอังวะ ข้าราชการ
บ้านเมืองได้ความว่า อ่องเจะมั่งตองช่องผู้คนสืบสืบบ้านประมาณคนดีพัน
ห้าพัน เอาคนตาตึงค่ายที่มุกไซโบ พระยาทะเลกับตะละบ้าน ใช้
ให้นายกองคุมไพร่พันห้าร้อยไปสืบข่าว พบคนมั่งตองหนึ่งทางอยู่ที่บ้านบอก
ตลอด โกล่กันกับมุกไซโบทาง ๘๐๐ ได้รับกัน รามัญแตกกลับไป

เมืองอังวะ พระยาตะตะเถนทให้ตะตะบ้านเปนแม่ทัพ กับกะตุก
 หุ่นตอถ่อกระโอบ ประมาณคนรามัญห้าพัน พม่าหมื่นห้าพัน เปน
 คน ๒ หมื่น ยกไปล้อมมุกไซโบสิบห้าวัน ฝ่ายกองทัพรามัญขาด
 เเสบียงอาหาร ฆ่ากระบือวัวกิน อตอยากเปนอันมาก มังตอง
 ยกกองทัพออกตีทัพรามัญแตกหนีไปเมืองอังวะ มังตองจึงเกณฑ์ให้ตามไป
 แต่เข้าจนควนเที่ยง ได้เครื่องศาสตราวุธเปนอันมาก แล้วพระยา
 ตะตะเถนทให้ตะตะบ้าน อำมาตย์กะตุกหุ่นตอถ่อกระโอบ กับรามัญห้าพัน
 พม่าห้าพันให้รักษาเมืองรัตนบุรุษอังวะ พระยาตะตะเก็บเอาเครื่องอาวุธปืน
 ใหญ่ป็นน้อย ครอบครัวไพร่พล ลงไปเมืองหงสาวดี ทาง
 เรือใกล้กันกับเมืองอังวะสิบวัน มังตองจึงให้แมงตะแมงซ้อง ไพร่
 พันห้าร้อยยกไปกองหนึ่ง เสนัดหุ่นกับไพร่พันห้าร้อยยกไปกองหนึ่ง เปน
 คนสามพัน ไปกวาดต้อนได้ไพร่พลเมืองสิบสี่เมืองอยู่ในแขวงอังวะแต่เมือง
 หนึ่ง ๆ ประมาณคนพันหนึ่ง สองพัน สามพัน สี่พัน ห้าพันบ้าง เข้ากัน
 แต่พลเมืองเป็นคนสองหมื่น ได้บ้านในแขวงเมืองอังวะทางใกล้กันกับมุก
 ซาโบ ทางวันหนึ่งสองวันสามวันบ้าง ยี่สิบบ้าน ๆ หนึ่งได้คนร้อย
 หนึ่ง สองร้อย สามร้อย สี่ร้อย ห้าร้อย พันหนึ่งบ้าง แต่บ้าน ได้ไพร่
 หนึ่งหมื่นหนึ่งเข้ากันทั้งเมืองแถบนั้น แต่กวาดต้อนเกณฑ์มาได้เป็นคนสาม
 หมื่น ซ้ายอยู่สิบห้าวัน ครั้นกองทัพกวาดคนมาถึงมุกไซโบสามวัน ให้
 เร่งยกกองทัพไปล้อมเมืองอังวะ มังตองจึงให้เสนาบดีแมงตะแมงซ้องเปน
 แม่ทัพนำ กับแซงแวงโบ ไพร่หมื่นหนึ่ง แมงมหาเสนาบดี เสนัด
 หุ่นเปนไปชักแม่ทัพหลวง มองระบุตรมังตอง กับคนสองหมื่นบังคับทัพ

ทั้งปวง ยกไปล้อมเมืองอังวะ รบกันห้าวัน ตะละบ้านแตกหนีออก
จากเมืองอังวะ ไปตั้งมั่นรับอยู่เมืองเปรไคเมืองอังวะลงมาทางเจ็ดคน
มั่งตองจึงให้มองระผู้บุตรนั่งเมืองอังวะอยู่ ฯ

๑ ครั้นศึกกราชได้ ๓๓๓๕ ปีเดือนห้า เจ้าเมืองหงสาวดี จึงให้พระยา
อุปราชน้องชาย เปนแม่ทัพ กับตะละบ้าน กระตุกหัวนคอถ่อกระตะโบ
เปนกองนำ ยกทางบกทางเรือขนมาล้อมเมืองอังวะ มองระไซ้ให้
คนถือหนังสือไปถึงมั่งตองผู้เป็นบิดา ว่ารามัญยกกองทัพพลทหารขึ้นมา
ล้อมเมืองอังวะไว้เป็นอันมาก อ่องเจยะมั่งตองจึงเกณฑ์ให้ยกกองทัพมา
ช่วยรบรามัญซึ่งล้อมเมืองอังวะไว้นั้น เปนสามทาง ๆ ควันออกให้แมงตะ
แกกับไพร่สองพันเปนกองนำ ให้เจ้าตองอู้องมั่งตองกับไพร่พันหนึ่ง เปน
แม่ทัพยกมาทางบกทางหนึ่ง แต่มุกไซ้โบไปเมืองอังวะใกล้กันทางสองคน
สามวัน ทางน้ำเปนเรือใหญ่ร้อยห้าสิบลำ พร้อมไปด้วยปืน
ใหญ่ปืนน้อย เครื่องศาสตราอาวุธดุจกระสุนดินประสิว จึงให้มะโย
ดาวุทมัตราไปกับไพร่สองพันห้าร้อยกับเรือแปดสิบห้าเปนกองนำ อรรค
มหาเสนาธิบดีเสด็จหัวน กับไพร่พันห้าร้อย กับเรือเจ็ดสิบห้า เปน
แม่ทัพยกลงมา ครั้นนั้นทางบกทางเรือควันคกควันออกเป็นเรือร้อยห้าสิบ
ห้า คนหมื่นหนึ่ง จากแต่มุกไซ้โบทางแปดร้อย ถึงตำบลบ้านจอกของ
กองทัพเรือรามัญประมาณร้อยเศษ นายทัพนายกองรามัญไพร่พล
ทหารประมาณหมื่นเศษ ได้รับกันกับกองทัพพม่าทั้งบกทั้งเรือช้ายูทนั้น
สิบห้าวัน กองทัพตะละบ้านอำมาตย์ซึ่งเป็นแม่ทัพเรือแตกหนี ถอย
ทัพลงไปล้อมเมืองอังวะ กองทัพพม่าติดตามลงไปตีเมื่อศึกกราชได้ ๓๓๓๖

ปี เดือนหกชนสิบห้าค่ำ พระยาอุปราช สัมมิงรามัญ นายทัพนายกอง
ซึ่งต่อมเมืองอังวะนั้นแตกถอยทัพไปตั้งมั่นรบอยู่ณเมืองเปร ๓

๑ เมื่อศักราชได้ ๑๑๑๖ ปี เดือนหกแรมสิบค่ำ เวลาร้ายเกิดพยุ
ฝนท่าใหญ่ตก พายุพัดมาในวันเดียวกัน ๑๖ หน พายุที่เล่าติดกระดาน
แผ่นทองเขียนเป็นอักษรให้ ชื่อนามเมืองในประตูเมืองหนึ่ง ผ่าเข้าเบญจ
พาศข้างคั่น ที่ ๒ ผ่าข้ามประตูปราสาท ที่ ๓ ผ่าคั่นแคในวัง ที่ ๔ ผ่า
ลงที่มณฑปปราสาท ที่ ๕ ผ่าลงหอกกลาง ที่ ๖ ผ่าเล่ากูฏี ที่ ๗ ผ่าพระ
เจดีย์ ที่ ๘ ผ่าพเนียดข้างที่ประตูหอจัน ที่ ๙ ผ่าลงข้ามประตูเมือง ที่
๑๐ ผ่าลงที่สระในวัง ที่ ๑๑ ผ่าลงที่เรือนไฟในเมือง ที่ ๑๒ ผ่าคั่นศาล
ในเมือง ที่ ๑๓ ผ่าคั่นโพธิ์ในเมือง ที่ ๑๔ ผ่าคั่นมณฑปในเมือง
ที่ ๑๕ ผ่าลงที่กระดานแผ่นทองที่จากกบิตไว้ตรงหน้าประตูวัง แต่ครั้งมั่งดอง
ได้เป็นเจ้า สร้างปราสาท ตั้งกำแพงเมืองปีเดือนวันคืนที่จากกบิต
ราช ๑๑๑๕ ปี เดือนสิบสองชนค้ำหนึ่งหนที่ ๑๖ มั่งดองจึงหาเสนาบดี
พราหมณปโรหิตโหราพฤตมาตย์มา มั่งดองจึงถามว่า พายุพัด
ที่เมืองมุกไซโบวันเดียวแต่คว้นบายไปจนเย็น ๑๖ หน ดังนี้ ผู้ใดใครได้
พบเห็นเหตุผลเป็นประการใดบ้าง โหราพราหมณปโรหิตทำนายว่า มั่ง
ดองจะมีบุญญาธิการ จะได้ปราบยุคเข็ญซึ่งเป็นเสี้ยนศัตรูอยู่แก่เมืองอังวะ
จะพ่ายแพ้เป็นมั่นคง มั่งดองจึงว่าถ้าตั้งหนัศักราชได้ ๑๑๑๖ ปีเดือน ๗ ชน
๓ ค่ำ มั่งดองจะยกทัพทั้งบกทั้งเรือ กับเสนาบดีแสนายไพร่ซึ่งอยู่
ในเมืองมุกไซโบ แดเมืองอังวะเป็นคนตามหมิ่น ให้มอญระผู้บุตร
เป็นทัพหน้า มั่งดองเป็นทัพหลวง ยกออกไปรบเมืองหงสาวดีณเดือน

๕ เจ็ดแรมสิบสองค่ำ มอญระบุมังดองซึ่งเป็นกองทัพนำยกไปก่อน ได้
 ๕ รบกันกับกองทัพรามัญพระยาอุปราชาน้องเจ้าเมืองหงสาวดีที่เมืองแปร แต่
 ๕ เดือนเจ็ดแรมสิบสองค่ำปีหนึ่ง กองทัพพระยาอุปราชามังรามัญทั้งปวง
 ๕ แยกหนีถอยหลังทัพลงไปตั้งรับอยู่ ณ เมืองย่างกุ้ง แต่ทัพมังดองตั้งทัพ
 ๕ อยู่ ณ เมืองแปร มอญระซึ่งเป็นทัพนำคิดพันตามกันลงไปรบที่เมืองย่างกุ้ง
 ๕ แค้นเดือน ๑๓ ข้างแรมในปีนั้น ครั้นเมื่อศักราชได้ ๑๓๑๗ ปีเดือนหกแรม
 ๕ ค่ำ พระยาอุปราชามังรามัญแตกจากเมืองย่างกุ้ง ไปตั้งมั่นอยู่
 ๕ ณ เมืองเตย มังดองยกลงมาอยู่ ณ เมืองย่างกุ้งปีหนึ่ง ให้กองทัพ
 ๕ นำมอญระบุตร เปนไปชุกแม่ทัพหลวง กับเสนาบดี เสนัดหัว
 ๕ แฉ่งระแฉ่งของ นายทัพนายกองทั้งปวง ยกไปตีเมืองเตยแต่เดือน
 ๕ เจ็ดข้างแรมได้ ๑๓ เดือนได้เมืองเตย แล้วพร้อมทัพกับมังดองที่เมือง
 ๕ เตยนั้น แล้วมังดองกับมอญระบุตรกับเสนาบดีนายทัพนายกองทั้งปวงยก
 ๕ ไป มังดองให้ตั้งเมืองที่ตำบลบ้านเจดะวัต ทางใกล้กับเมืองหง
 ๕ สาวดี ๕๐ เส้น พระยาหงสาวดีให้อำมาตย์ผู้ใหญ่เอาเครื่องบรรณาการ
 ๕ ออกมาให้แก่มังดอง แล้วเจรจาความเมืองกันว่า พระยาหงสาวดี
 ๕ จะเอาบุตรมาให้แก่มังดอง ๕ จึ่งตั้งว่าอย่าเพื่อให้กองทัพทั้งปวงล่วงเข้าไป
 ๕ เมืองปะโก๊กก่อน ครั้นถึงศักราชได้ ๑๓๑๘ ปีเดือน ๔ ขึ้น ๕ ค่ำ เจ้า
 ๕ เมืองหงสาวดีเอาบุตรอายุ ๑๗ ปีมาให้แก่มังดอง แล้วพระยาอุปราช
 ๕ พระยาทะละผู้หนึ่ง ตระตะบ้านผู้หลานพระยาหงสาวดี ตัดเคยนพระยา
 ๕ หงสาวดีว่า ทำไมจึงเอาลูกสาวไปยกให้แก่มังดอง พระยาพิจะ
 ๕ ออกไปเป็นขามังดองก็ออกไปเถิด แต่ข้าพเจ้ากับเสนาบดีทั้งปวงจะสู้

ว่าจะตายในเมือง พระยาหงษาวดีจึงว่า เมื่อแดพระยาอุปราช
 พระยาทะเล ตะตะบ้าน มียอมให้เมืองเป็นขามังดอง เสียลูก
 สาวคนหนึ่งก็แล้วไปเกิด พระยาหงษาวดีก็ตั้งครามรบกับมังดอง
 จึงตั้งแก่นายทัพนายกองทั้งปวงว่า พระยาหงษาวดีเสียสัตย์แล้ว กลับ
 จะทำสงครามรบกันกับเราอีกเล่า จึงสั่งให้นายทัพนายกองทั้งปวงเร่งเข้า
 ล้อมเมืองหงษาวดีประมาณ ๓๕ วัน ไพร่พลเมืองทั้งปวงซึ่งอยู่น่าที่เชิง
 เทนเมืองหงษาวดี ก็เป็นใจด้วยมังดอง จุดเพลิงทงเชือกถึงมารับ
 กองทัพพม่าเข้าไปในเมือง จับได้พระยาหงษาวดี พระยาอุปราช
 พระยาทะเล แดเด่นาบตีได้ในเวลาดกลางคืนวันนั้น ศักราชได้ ๑๓๓๙
 ปีเดือน ๙ มังดองจึงพาเอาพระยาหงษาวดี แดญาติวงษ์ ทั้ง
 เกรียงยศบริวาร กลับเข้าไปเมืองมุกไซโบ ครั้นถึงเมืองมุกไซโบ
 แล้ว มังดองจึงเลยพระยาหงษาวดีทั้งบุตรภรรยาเล้าอำมาตย์ไว้ให้
 อยู่เป็นคู่ ๆ
 ๑ ครั้นศักราช ๑๓๒๓ ปีเดือน ๓ แรม ๓๐ ค่ำ มังดองจึงเกณฑ์
 มอญระมัญคร กับอำมาตย์ ขอมแงตะราชา แมงตะแมงฆ้อง กับ
 ไพร่สองหมื่นเป็นกองหน้า มังดองเป็นทัพหลวง กับไพร่สามหมื่น
 ทั้งทัพหน้าทัพหลวงเป็นคนห้าหมื่น ยกเข้าไปกรุงทวารวดีศรีอยุธยา
 ถึงณเดือน ๔ ขึ้น ๑๕ ค่ำ มาถึงเมืองเปรเปนครตุน มังดองหยุดทัพ
 อยู่ที่เมืองเปร มังดองจึงยกเอามอญระมัญครมาไว้ในกองหลวงด้วย มัง
 ดองจึงเกณฑ์ให้แต่แมงตะราชา แมงตะแมงฆ้อง กับไพร่สองหมื่น
 ลงไปแรมทัพอยู่เมืองย่างกุ้ง ครั้นสิ้นเทศกาลฝนถึงณเดือน ๑๑ มังดอง

มอกระ ยกทัพออกจากเมืองเปร มาถึงเมืองย่างกุ้งณเดือน ๑๒
 มังดองสั่งให้แมงตะเภาพา แมงตะเภาพา กับไพร่สองหมื่น เปน
 กองนำไปตีเมืองทวาย มังดองแต่งกำปั่น ๔ ลำ กับเรือรบทะเล ๕๐
 ลำ บรรทุกเสบียงอาหารกับคนหมื่นหนึ่ง ตั้งให้อากาโบหมุ่เปนนาย
 ทัพบกนายทัพเรือไปตีเมืองทวาย ครั้นได้เมืองทวายแล้ว มังดอง
 เฝ้าอยู่ณเมืองทวาย มังดองจึงสั่งให้แมงตะเภาพา
 กองนำ ยกไปตีเมืองมะริด เมืองตะนาว ทางเรือ มังดองจึงสั่ง
 ให้อากาโบหมุ่กับไพร่ในลำเกาหมื่นหนึ่ง ยกไปตีเมืองมะริด เมือง
 ตะนาว ทางบก มังดองยกทัพติดไปทีเดียว กองทัพไปทางบก
 ยังไม่ถึง แมงตะเภาพา แมงตะเภาพา ทัพเรือตีเมืองมะริด เมือง
 ตะนาวได้ก่อน ครั้นมังดองถึงเมืองมะริด เมืองตะนาว ยับ
 ยับรพตไว้ที่เมืองตะนาว มังดองจึงให้แมงตะเภาพา
 กับไพร่สองหมื่น มังดองจึงตั้งให้นมอระบุตรเปนแม่ทัพนำ ใต้
 บังคับแมงตะเภาพา แมงตะเภาพา ยกเข้ามากรุงทวารวดีศรี
 อโยธยา มังดองยกเปนทัพหลวงเข้ามา ครั้นถึงกรุงศรีอยุธยา
 มังดองบังเกิดประชวรโรคสำหรับบุรุษป่วยหนักลง มังดองจึงสั่งให้
 แมงตะเภาพาเปนกองวังหลัง กับไพร่หมื่นหนึ่ง มังดองจึงถอย
 ทัพกลับไปทางระแหง แต่จากบ้านระแหงไปทาง ๕๐๐ ถึงปลายด่านต่อแดน
 มังดองถึงอนิจกรรมตาย มอระบุตรเอาศพมังดองผู้บิดาได้วอหามไป
 ถึงเมืองมุกไซโบแต่ณเดือน ๖ ข้างขึ้น แล้วให้เอาจันทร์แดงจันทร์ขาว
 ทำพินเผาด้วยสับเอาหน้ากุหลาบดับเพลิง แล้วเก็บอัฐิมังดองใส่หม้อใหม่
 บิดทองเอาไปทิ้งเสียกลางน้ำ ฯ

๑ ครั้นศักราชได้ ๑๑๒๒ ปี เดือน ๕ บุตรมั่งดองผู้ซื้อมังดอกลูก
 ชายใหญ่ได้ราชสมบัติในปีนั้น แด่เมงตะเมงซ้องอำมาตย์ กับคน
 หมื่นหนึ่ง ซึ่งเปนกองวังหลังมาถึงเมืองอังวะณเดือน ๖ เมงตะ
 เมงซ้อง กับคนหมื่นหนึ่ง ก็ได้กวาดต้อนผู้คนครอบครัวในแขวง
 เมืองอังวะ เข้ามาซ่องสุมไว้ในเมืองอังวะ คิดกระบถ ไม่ยอม
 เปนข้าเข้าด้วยมังดอซึ่งเปนเจ้าอยู่เมืองมุกไซโบหามิได้ มังดอผู้เป็น
 บุตรมั่งดองซึ่งได้ราชสมบัติ จึงรู้ว่าเมงตะเมงซ้องคิดการกระบถไม่เข้า
 ด้วย จึงแต่งให้จัตระราชาแซงเหงโบเมงแงปะระดับกุงโบ กับคน
 สองหมื่นเปนกองนำยกดงมาล้อมเมืองอังวะไว้ มังดอจึงยกดงมากับคน
 ๓ หมื่นตั้งอยู่เมืองจะแกงคนละฟากน้ำ แต่รบกันอยู่ถึงเจ็ดเดือนจึงได้
 เมืองอังวะ แด่เมงตะเมงซ้องหนีออกจากเมือง กองทัพได้ติดตามไป
 ยิงเมงตะเมงซ้องตาย มังดอจึงเลิกทัพกลับไปเมืองมุกไซโบ ฯ

๑ ครั้นศักราชได้ ๑๑๒๓ ปี เดือน ๕ บังเกิดอัศจรรย์แผ่นดินไหวได้ยิบ
 เดี๋ยวดังกกักองตุจดังเสียงบันทัวไปทั้ง ๔ ทิศ บังเกิดเป็นสุริย์แดงอำภูกัน
 ชาวในปีนั้น น้องชายมั่งดองผู้ซื้อสะโตอุจะหน้าซึ่งได้ไปนั่งเมืองตองอู
 คิดกระบถต่อมังดอผู้หลานซึ่งได้ราชสมบัติอยู่ณเมืองมุกไซโบ แต่งให้
 บะตะเมงแคงสันตะกัผู้เป็นอำมาตย์คุมพลห้าพัน ยกชนมากวาดต้อนเอา
 คนที่เมืองเปรไปเมืองตองอู มังดอรู้ว่าสะโตอุจะหน้าเจ้าเมืองตองอูคิด
 กระบถ จึงแต่งให้เมงแงพะตะคุมพลสามพันเป้นทัพหน้า ตั้งให้โยธิต
 หุ่นคุมคนเจ็ดพันเป้นกองหนุน ให้ยกไปรบเอาเมืองตองอู ศักราช
 ๑๑๒๔ ปี เดือน ๑๒ มังดอจึงเกณฑ์ให้อากาจอแทงคุมพลหมื่นหนึ่ง ยก

๕
ไปนกงอนำ มังลอกกับพลสองหมื่นเป็นทัพหลวงยกไป เดือน ๑๒

แรม ๑๐ ค่ำถึงเมืองคองอ เดือนยี่ ๒ ค่ำได้เมืองคองอ จับได้ระโคะ

อุจะหน้า ทงบุตรภรรยาเล่าอำมาตย์ กวาดต้อนเอาขึ้นไปเมือง

มุกไซโบ ครั้นถึงแล้วจะได้ทำอันตรายเสียหามิได้ มังลอกเลี้ยงไว้คั่ง

เท่าบดิน แดะตะบ้าน พระยาต่อพระยา ซึ่งพาบุตรภรรยา อพยพหนีไป

เมื่อครั้งเมืองหงสาวดีแตกครั้งนั้นไปอยู่เกาะบนแขวงเมืองมัตตะมะ มังลอก

จึงสั่งให้ตะเมิงหวุ่นคุมพล ๓๐๐๐ ให้ไปเกลี้ยกล่อมตะบ้าน พระยาต่อ

พระยา ตะเมิงหวุ่นยกมาถึงเมืองมัตตะมะ เกลี้ยกล่อมตะบ้านพระยา

ต่อพระยา ๆ ก็เข้าด้วย ตะบ้านจึงว่าแก่ตะเมิงหวุ่นว่าถ้าข้าพเจ้าเข้าเป็น

ข้าเจ้าอังวะข้าพเจ้าก็เป็นคนไฉ่ แดเจ้าอังวะได้ข้าพเจ้าแล้ว เติงข้าพเจ้า

ไว้ไม่ฆ่าข้าพเจ้าเสีย เจ้าอังวะก็เป็นคนไฉ่ แต่ว่าจับมารดาข้าพเจ้าได้

ครั้งหงสาวดีนั้นแล้ว ถึงชีวิตจะตายจะขอเห็นหน้ามารดาหน่อยหนึ่งเกิด

แล้วส่งไปเมืองมุกไซโบ มังลอกก็เลี้ยงตะบ้าน พระยาต่อพระยาไว้ ฯ

๑๐ อนึ่งเมืองเชียงใหม่มากับเมืองออกห้าสิบเจ็ดหัวเมืองนั้น เคยขึ้นแก่

เมืองรัตนบุรีอังวะ บัณฑิตะอย่างประเวณเสีย หาได้ไปมาเอา

เครื่องบรรณาการมาถวายตามอย่างธรรมเนียมแต่ก่อนไม่ ครั้นครั้งราช

ได้ ๑๑๒๕ ปี เดือน ๑๒ ขึ้น ๘ ค่ำ มังลอกจึงเกณฑ์ให้ตงจาแมงฆ้องคุม

คน ๓๐๐๐ ไปนกงอนำ จึงตั้งให้ธาประระกามะนั้นคนเจ็ดพันไปนกงอนำ

ยกไปตีเมืองเชียงใหม่ เดือนอ้ายถึงเมืองเชียงใหม่ รมกัน ๔ เดือนได้เมือง

เชียงใหม่ จับเจ้าจันผู้เป็นเจ้าเมืองได้ทั้งบุตรภรรยา กองทัพยังมีได้

กลับคืนไป มังตอกถึงอนิจกรรมเดือน ๔ นั้น ก็ปลงศพตามอย่าง
ธรรมเนียม ๗

๑ ศักราช ๑๓๒๕ ปีเดือนสี่นั้น มอญระผู้บุตรมังตอก เป็นน้องมังตอก
ได้ขึ้นเสวยราชสมบัติ แลธำปะระกามะนี ซึ่งเป็นนายทัพมาตีเมือง
เชียงใหม่ จึงเกณฑ์ให้ทหารระทาบกับคนเจ็ดพัน คนเอาเจ้าจัน
ทั้งบุตรภรรยาไปถวายมอญระ แลธำปะระกามะนีกับคน ๓๐๐๐ อยู่รักษา
เมืองเชียงใหม่ มอญระจึงมีนามปรากฏชื่อว่าเจ้าช้างเผือก จึงเสวย
เจ้าจันแลบุตรภรรยาเจ้าจันไว้คู่กับตน ณ เดือน ๑๓ ในปีนั้น มอญระ
จึงสั่งให้ โยดัดหัวนกลงมาทำเมืองสร้างปราสาทเมืองอังวะ ตะละบ้านจังกัด
ประทุษร้าย ให้นายทุยบ่าวตะละบ้านจุตไฟขึ้นในเมืองมุกไซโบ พิจารณา
ได้ความว่าตะละบ้านให้จุตไฟขึ้นทั้งนี้ จะคิดการทำร้ายเจ้าอังวะ มอญระ
จึงสั่งให้ประหารชีวิตตะละบ้านเสีย ๗

๑ ศักราชได้ ๑๓๒๖ ปี เดือน ๑๒ มอญระจึงสั่งให้อะแซหุ่ยก
คิงจาโบ คนไพร่หมื่นหนึ่งเป็นกองนำ มอญระคุมไพร่สองหมื่นเป็นทัพ
หลวง ยกไปตีเมืองกะแซ ในปีนั้นเดือนยี่ข้างขึ้นได้เมือง กวาดเอา
เชอวงษ์แลเจ้ากะแซมาถึงเมืองมุกไซโบแต่เดือนสาม ๗

๑ ครั้นศักราชได้ ๑๓๒๗ ปี เดือนหก มอญระลงมาจากเมืองมุกไซโบ
เสวยราชย์เมืองอังวะ จึงเสวยเจ้ากระแซแลบุตรภรรยาเจ้ากระแซไว้คู่
กับตน ถึงเดือนเจ็ดแรมห้าค่ำในวันเดียวกันนั้นบังเกิดเป็นพยุใหญ่ฝนตก
ฟ้าผ่าลงที่หอกลองที่ ๑ ผาแดงที่ยอดปราสาทเป็นไฟติดชนท้าววงกระดัง

ยอดปราสาทหักถล่มลงมา ตับไฟได้ พยุแผ่ฝนก็บันดาลตาดหาย มอระ
 จิงถามโหราพฤตมาจารย์พราหมณ์ปโรหิต แดพระราชาคณะนักปราชญ์
 ราชบัณฑิตผู้มีปัญญา จึงทำนายว่าพระราชวงษาแด่อาณาประชาราษฎร
 ในขอบเขตนี้เดี๋ยวนี้จะเป็นสุข ตับยุคตับเชษฐแด่ศัตรูทั้งปวง ให้ชำระ
 สะเกศให้ปัดถอยนักโทษ แด่สรรพสัตว์ทั้งปวงซึ่งต้องทุกข์เวทนาซึ่งไว้นี้ ฯ

๑ เมื่อครั้งศึกราชได้ ๑๑๒๗ ปี เดือน ๑๒ มอระจึงสั่งให้นับพะกงโบ
 ยานกวนจ้อโบคุมไพร่ห้าพันยกเป็นทัพหน้า ทัพหนุนนั้นให้เมียนหวุ่น เนเมียว
 มหาเสนาบดีคุมไพร่ห้าพันยกมาทางเหนือ ค้างเทศกาดฝอย ณ เมืองนคร
 เชียงใหม่ ทางทวายนั้นให้เมคราโบคุมไพร่ห้าพันเป็นกองหน้า ทัพหนุน
 นั้นให้มหาหะระทาคุมไพร่หมื่นหนึ่งยกมายังกรุงศรีอยุธยา ค้างเทศกาด
 ฝอย ณ เมืองทวาย ออกพระวิธดาด้วยกัณฑ์ทางเหนือทางใต้เข้าไปตีได้
 กรุงศรีอยุธยาแล้ว กลับทัพไปเมืองรัตนบุรีอังวะ ฯ

๑ เมื่อครั้งศึกราชได้ ๑๑๒๘ ปี ในครั้งศึกได้ ๑๑๒๘ ปีนี้ อ้อยยก
 เข้ามายังเมืองเชียงหวี โกลดกันกับเมืองอังวะทางสืบห้าวัน มอระจึง
 สั่งให้ติงจาโบกับไพร่ห้าพันเป็นกองหน้า อะแซหวุ่นกับไพร่หมื่นหนึ่งเป็น
 ทัพหนุน ยกไปตีอ้อยแตกไป ฯ

๑ ครั้นครั้งศึกราชได้ ๑๑๒๙ ปี อ้อยยกทัพกลับเข้ามาอีกครั้งหนึ่ง มา
 ถึงตำบลบ้านของนิโกลดกันกับอังวะทางคันทัน มอระจึงสั่งให้ อะแซหวุ่น
 โยธิตหวุ่น เมียนหวุ่น ดำน่วยเป็นแม่ทัพคุมทหารเป็นอันมาก ได้รับ
 กันกับอ้อยสามวัน กองทัพอ้อยแตก จับได้นายทัพอ้อยแอซุแห่ กุนตาแย

เมียนกุนแย . ประชยุแย & นาย กับทหารนายแต่ไพร่เป็นคนหกพัน
มองระจิงตั้งให้เตยงไวคุงเท่าบดิน ๗

๑ ครั้นศักราชได้ ๑๑๓๑ ปี ย่อยกทัพกลับมาอีกเป็นสามครั้ง ครั้ง
หลังกวยชวยโบเป็นแม่ทัพย่อ กับรพตเป็นอันมาก มาถึงเมืองกองตุง
ปะมอใกล้กันกับเมืองอังวะ/แกงสืบห้าวัน มองระจิงตั้งให้ ติงจาโบตะเรียง
รามะกับไพร่ห้าพันเป็นกองหน้า ตั้งให้อะแซหฺวุ่นกุมไพร่หมื่นหนึ่ง ทั้ง
ทัพหน้าทัพหลวงเป็นคนหมื่นห้าพัน เป็นแม่ทัพยกไปทางบก ทางเรือขึ้น
ให้จางุหฺวุ่น เดค่อหฺวุ่น กับพลห้าพันเป็นกองหน้า อำมะดอกหฺวุ่นเป็นนายกอง
ปืนใหญ่ คุมพลหมื่นหนึ่งเป็นแม่ทัพทั้งทางบกทางเรือ ไปถึงพร้อม
ทัพกันณเมืองกองตุงปะมอ ทัพทั้งสองฝ่ายก็รอรังคังมั่นเจรจากันเมืองกัน
กวยชวยโบแม่ทัพย่อ จึงให้อำมาตย์มาหาอะแซหฺวุ่นก็ ว่าจะขอให้
แม่ทัพย่อกับแม่ทัพพม่าเจรจากันเมืองกัน อะแซหฺวุ่นจึงตั้งให้ปลุกโรง
ในท่ามกลางแล้ว แม่ทัพทั้งสองฝ่ายไปพร้อมกันณ โรง เสร็จจากันว่าตั้ง
แต่วันนั้นไป ขอให้ขาดสงครามกัน จะเป็นมิตรสันถวะแก่กัน อาณา
ประชาราษฎรไพร่พลเมืองจะได้ ไปมาซื้อขายถึงกัน อะแซหฺวุ่นก็ยอม
พร้อมด้วยนายทัพนายกองทั้งปวง เลิกกองทัพกลับลงมาณเมืองอังวะ
ในศักราชได้ ๑๑๓๑ ปี ณเดือนเจ็ดชนดับคำ พม่าลงที่เสาศิคระตาน
แผ่นทอง ที่จากูกนามประตูเมืองไว้นั้น ครั้นณเดือนแปดเจ้าเมือง
จันทบุรี นำเอาบุตรสาวมาถวายคนหนึ่ง ๗

๑ ครั้นที่กราชได้ ๑๑๓๓ ปี เจ้าวงษ์ผู้เป็นเจ้าเมืองหลวงพระบาง
 ยกลงมาสู่เมืองจันทบุรี เจ้าเมืองจันทบุรีบอกขึ้นไปเมืองอังวะ มอกระ
 เจ้าอังวะจึงสั่งให้ชกชิง ใบคุมไพร่สองพันเป็นกองนำ ให้เนมะโยมหา
 เสด็จบด คือไปสุพลา คุมไพร่สามพันเป็นแม่ทัพหลวง ลงมาสู่เมือง
 หลวงพระบางได้แล้ว ไปสุพลา กลับขึ้นไปพร้อมทัพกันณเมืองจันทบุรี
 ค้างเทศกาดฝนอยู่ ที่นั้น ฯ

๑ ครั้นที่กราชได้ ๑๑๓๔ ปี ดั้นเทศกาดฝน ไปสุพลา จึงยกกองทัพ
 ลงมาสู่เมืองดับแลเมืองพิไชย รบกันกับกองทัพกรุง กษัตริย์ ไปสุพลา
 แยกหนีถอยทัพไปตั้งอยู่ ณ เมืองเชียงใหม่ ค้างเทศกาดฝนอยู่ ฯ

๑ ครั้นที่กราชได้ ๑๑๓๕ ปี ในปีนั้นกระแซกคิดกระบวนที่อังวะ ด้วย
 อำมาตย์จันตะรุษยกไปกับไพร่กระแซสามพัน คิดกระบวนให้โยคี
 กระแซเอาเพลิงจุดชนบทุมเมือง โยคีจุดเพลิงคำดาววัดชยุจิกง จุดชน
 รมวัดคิตแห่งหนึ่ง พอจับตัวกระแซโยคีได้ถามให้การว่า จันตะรุษ
 อำมาตย์ชยุยกไปใช้ให้โยคีจุดเพลิงชนสัตว์แล้วจะยกคนสามพันเข้าตี
 เอาเมือง จะฆ่าเจ้าเมืองอังวะเสีย พิจารณาได้ความเป็นลัศนย์สั่งให้
 ฆ่ากระแซนายแลไพร่สามพันเสีย ออกพระวิธสาแล้วจึงเกณฑ์ให้พระยา
 จำบ้าน กับแสนท้าวไพร่สามพันหนึ่งยกเป็นกองนำ ให้เนโยกามะ
 เฝ้าเมืองเชียงใหม่อยู่ ไปสุพลา กับไพร่สามพันมาเข้าเป็นแม่ทัพ
 ยกลงมาสู่กรุงทวารวดีศรีอยุธยา ยกออกจากเมืองเชียงใหม่คืนหนึ่ง
 ประมาณทางห้าร้อย ไปสุพลา รู้ว่าพระเจ้าบ้าน คิดการประทุษร้าย

เขาค่วยกองทัพไทย กลับจะรบไปสุพรรณ ฯ จึงกลับทัพเข้าไปอยู่ในเมือง
 เชียงใหม่ พอกองทัพกรุงศรีอยุธยายกชนมาทองทัพกาวิละพระยาตร
 พระยาจำบ้าน บรรจบกันเข้าล้อมเมืองเชียงใหม่ ไปสุพรรณ เนมะโย
 กามะนี แยกหนีออกจากเมืองเชียงใหม่ ไปอยู่เมืองหน่าย ฝ่ายภรรยา
 ไปสุพรรณซึ่งอยู่ณเมืองอังวะนั้นเจ้าอังวะจำไว้ ภรรยาไปสุพรรณให้คนมา
 บอกไปสุพรรณว่า อย่าให้ไปเมืองอังวะเป็นอันตรายทีเดียว ไปสุพรรณ
 จึงหลบหลีกอยู่ ณบ้านชุกเกียน ใกล้กับเมืองตองอูทางห้าวัน ฯ

๑ เมื่อศักราชได้ ๑๓๓๕ ปี มีตราลงมาแต่เมืองอังวะ ให้ปะกัน
 หุ่นเกณฑ์เอารามัญคนหนึ่งเป็นแม่ทัพไปตีกรุงศรีอยุธยา ปะกันหุ่น
 จึงเกณฑ์ให้พระยาแจ้ง ตะละเซ่ง พระยาอู เป็นกองนำ กับไพร่สามพัน
 ให้แพกจาเป็นแม่ทัพยกก่อน ไปตั้งด่านอศัมณังปากกั ดำเดียงเอาเสบียง
 อาหารเข้าไว้ให้ ไต่ เต็มด่าน ออกพระวัดสำแล้ว ปะกันหุ่นกับไพร่
 เจ็ดพันจึงจะยกไปตาม ฯ

๑ ครั้นศักราชได้ ๑๓๓๖ ปี จะให้ยกกองทัพลงมาแต่เมืองอังวะไปตี
 เอากรุงทวารวดีศรีอยุธยา ปะกันหุ่นผู้เป็นเจ้าเมืองเมาะตะมะ เก็บเอา
 เงินทองแก่ภรรยานายทัพนายกอง แด่ไพร่สามพันซึ่งยกไปทำดำนั้น
 ไพร่พลเมืองได้ ความเดือดร้อนนัก ตะละเก็งจึงมีหนังสือไปถึงพระยาแจ้ง
 ตะละเซ่ง สามิงรามัญทั้งปวง ว่าปะกันหุ่นทำให้ ได้ ความร้อนเข็ดขุตุที่
 จะทนแล้ว ให้พระยาแจ้ง ตะละเซ่ง สามิงรามัญเร่งคิดยกทัพกลับมา
 ณเมืองเมาะตะมะเป็นการเร็ว พระยาแจ้ง ตะละเซ่ง สามิงรามัญทั้งปวง

พร้อมกันจับแพกจาแม่ทัพฆ่าเสียแล้วกลับทัพมาณเมืองเมาะตะมะ ประกันหัวน
 เจ้าเมืองเมาะตะมะ อะคองหัวน รู้ว่าพระยาแจ้ง ตะตะเซ่ง ฆ่าแพกจาเสีย
 ยกทัพกลับมาเมืองเมาะตะมะ ประกันหัวน อะคองหัวน ดงเรือหนีไปเมือง
 ย่างกุ้ง พระยาแจ้ง ตะตะเซ่ง นายทัพนายกองดมิงรามัญ ยกติดตาม
 หนีไปได้ ค่ายสกัดกระเถิมเมืองย่างกุ้ง พอกองทัพหน้าอะแซหัวนก็ยกลงมา
 แต่เมืองอังวะ ได้รบกันกับกองทัพรามัญที่เมืองย่างกุ้ง พระยาแจ้ง
 ตะตะเซ่ง นายทัพนายกองดมิงรามัญ แยกหนีลงมาเมืองเมาะตะมะ
 พวกรบครัวอพยพเข้ามากรุงทวารวดีศรีอยุธยา กองทัพพม่ายกตาม
 มาจับได้ แต่ตะตะเก็งทั้งบุตรภรรยาณแขวงเมืองเมาะตะมะ ดั่งนั้นไปถวาย
 ครึ่งหนึ่งมอระกับเด่นาบตลงมาณนครอยู่ ณเมืองย่างกุ้ง มอระจึงให้ถาม
 ตะตะเก็งว่า คำนึกการประทุษร้ายทั้งนี้ใครรู้ เห็นเป็นใจด้วยศรัทธา
 ตะตะเก็งว่าพระยาหงสาวดี พระยาอุปราชผู้น้อง มีหนังสือให้คนถือ
 มาถึงข้าพเจ้ากับพระยาแจ้ง ให้ชักชวนกันแต่บรรดาตมิงรามัญทั้งปวง
 จับเอาบรรดาพม่านายไพร่ซึ่งอยู่ในเมืองเมาะตะมะฆ่าเสีย แล้วให้ยก
 กองทัพที่เขาเมืองย่างกุ้งขึ้นไปจนถึงเมืองอังวะ ถามดอพระยาหงสาวดี
 พระยาอุปราช รับเป็นลัทธิ มอระจึงสั่งให้เอาพระยาหงสาวดี พระยา
 อุปราช พระยาตะตะเก็ง ไปประหารชีวิตเสีย ฯ

๑ ครั้นศักราชได้ ๑๓๓๖ ปี

อะแซหัวนยกกองทัพเข้ามาตกรุง

กองทัพพม่าก็ยกเข้ามาถึงเมืองราชบุรี กองทัพไทยจึงถอยไป อะแซหัวนก็

จึงบอกขึ้นไปถึงมอระเจ้าอังวะ ๆ จึงให้อะคองหัวนมงโยะ กับไพร่ตามพัน

รับอาตมาจะมากัดแหกเอาคนด้ามฟันในค่ายล้อมเขานางแก้วให้ได้ ครั้นเช้า
กองทัพไทยซึ่งล้อมพม่าไว้นั้น ไฟว์พลพม่ากองทัพช่วยล้มค่ายเป็นอันมาก
อะแซหวุ่นก็จึงบอกหนังสือไปถึงมอญพระเจ้าอังวะ ว่าถ้าจะเอาคนด้ามฟัน
ให้ได้ จะเสียคนกว่าสามหมื่น ด้วยจวนเทศกาลฝนไฟว์พลอดเสบียง
อาหาร จะขอถอยทัพมาแรมค้างอยู่ ณ เมืองเมะคะมะ ต่อรุ่งขึ้น
มีนำข้าพเจ้าจึงจะยกกองทัพเข้าไปตีกรุงศรีอยุธยา ทั้งพม่าด้ามฟันทั้ง
นายทัพนายกองเอามาถวายให้จงได้ มอญพระเจ้าอังวะจึงตอบไปว่า ซึ่ง
อะแซหวุ่นกับบอกมานั้นชอบด้วยราชการอยู่แล้ว ทั้งนี้ก็สุดแต่อะแซหวุ่น
จะคิดผ่อนปรนเอากรุงศรีอยุธยาให้จงได้ ฯ

๑ ครั้นศักราชได้ ๑๓๓๗ ปี มอญระกัถ์ขึ้นไปณเมืองอังวะ ครั้น
ณเดือน ๑๑ ในปีนั้น อะแซหวุ่นก็ให้แมงยางกับนายกองผู้น้อย กับบัน
ยิแยมของจอ บันยิตะจอง ๓ นาย กับไฟว์พลองหมื่น ให้ยกไปทาง
ระแหง อะแซหวุ่นกับไฟว์พลหมื่นห้าพัน เปนแม่ทัพเข้าล้อมเมือง
พิศณุโลก อะแซหวุ่นก็จึงแยกกองทัพลงมารับกองทัพกรุงศรีอยุธยาซึ่งชน
ไปช่วยปากฟิง ครั้นเมืองพิศณุโลกเสียแก่พม่าแล้ว อะแซหวุ่นกับบอก
หนังสือขึ้นไปถึงมอญพระเจ้าอังวะ พอมอญพระเจ้าอังวะถึงอนิจกรรมตาย
จึงจุบาบุตรมอญระชนเป็นเจ้า จึงให้ชาหลวงลงมาให้เลิกกองทัพ ทั้งทัพ
เมืองทวาย, เมืองมริด, เมืองคทาว. อะแซหวุ่นก็จึงไปตีเมืองกรุง กัถ์ขึ้น
ไปเมืองอังวะ จึงจุบาปลงศัพมอญระผู้เป็นบิดาตามอย่างธรรมเนียม ฯ

๑ ครั้นศักราชได้ ๑๓๓๘ ปี จิงจุบาผู้เป็นบุตรมอญระชนด้วยราชสมบัติ

ชะแฉงจากผู้น้องจิงกูจา เมื่อมองระบิตายังอยู่ นั้น คงให้ชะแฉงจาเป็น
 เจ้าเมืองชะแฉง ในปีนั้นชะแฉงจา กับอะตวนหวุ่นอำมาตย์ คิดการ
 กระบถค่อจิงกูจาผู้ พชงได้ ราชสมบัติ จิงกูจาจึงให้เอาชะแฉงจา กับ
 อะตวนหวุ่นอำมาตย์ฆ่าเสีย แล้วจิงกูจาทำนุบำรุงพระพุทธรูป พระสถูป
 พระเจดีย์ วัดวาอาราม อันชำรุดชุกพังนั้น ให้ตั้งรกรากบิณฑอง ฯ

๑ ครั้นศักราชได้ ๑๑๔๒ ปี จิงกูจาเจ้าอังวะสั่งให้ ถอดอะแซหวุ่นก
 ออกจากราชการ แล้วจิงกูจาสั่งให้ เอาอะเมียงสะแซงผู้ เป็นลูกมั่งดอง
 เป็นน้องมองระ เป็นอาจิงกูจา สั่งให้ ไปฆ่าเสีย แต่ปะตุงแยกไปไว้ ฟาก
 จักเกิง ปะคานสะแซงแยกไปไว้ เมืองแปงยะ แปงตะแดแยกไปไว้
 ณบ้านชกกี ตามคนนั้นเป็นลูกมั่งดอง เป็นน้องมองระ ฯ

๑ ครั้นศักราชได้ ๑๑๔๓ ปี พระเจดีย์ ณ เมืองแปงยะ ไกลกันกับ
 เมืองอังวะทางสามร้อย มีนามชื่อว่า ชุขชุก พงดงทหนึ่ง อนึ่ง
 พระพุทธรูปซึ่งอยู่ ณ เมืองจะเกงคนละฟากหน้าเมืองอังวะ ให้เป็นน้ำพระเนตร
 ไหลออกมากครั้งหนึ่ง จิงกูจาให้แต่งเครื่องนมัสการไปนมัสการพระ ตำบล
 ชือดีหะ ค่อกับเมืองอังวะไกลกันทางห้าคืบ จิงกูจายกไปทางเรือได้
 สามคืบ มองหม่องเป็นบุตรมองดอกรับพวกเพื่อนเป็นอันมาก เข้าปด้น
 ซึ่งเอาสมบัติขึ้นเป็นเจ้า มองหม่องจึงให้หาปะตุงสะแซง ปะคานสะแซง
 แปงตะแดสะแซง ผู้อาว์สามคนมาพร้อมกัน ณ เมืองอังวะ มองหม่อง
 จึงว่าสมบัติอันอาว์เขาเกิด ปะตุง ปะคาน แปงตะแด จึงว่าสมบัติทั้ง

ได้ ด้วยบุญของเจ้า ๆ จงเอาเถิด จึ่งตงอะแซห่วนัก คงที่อะแซห่วนัก
 พรรคพวกมองหมองซึ่งคงเป็นเสนาบดีชั้นใหม่ซุ่มเหงเอาบุตรสาว เก็บบริบ
 เอาพัศดุทองเงินของอาณาประชาราษฎร์ซึ่งหาความผิดมิได้ แดชาวบ้าน
 ไพร่พลเมืองได้ ความเชื่องคั่นเคื่องเตอตรอนนัก ประตุงจิงปรึกษาด้วย
 ญาตวงษ์แดเสนาอำมาตย์คนเก่า ว่ามองหมองได้เป็นเจ้า ๕-๖ วัน
 ซุ่มเหงอาณาประชาราษฎร์อันเชื่องคั่น หากควรที่จะให้เสวยราชสมบัติไม่
 เสนาบดีไพร่พลเมืองเป็นใจด้วยประตุงเข้าล้อมเอาวัง รบกันกับมองหมอง
 แดเจ้าจนเที่ยง ผู้คนล้มตายเป็นอันมาก จับตัวมองหมองได้ แล้ว
 ซ้ำเสีย ประตุงได้เสวยราชสมบัติ แล้วสั่งให้ เอาเกวียนบรรทุกศพ
 ซึ่งรบกันตายนั้นไปทิ้งเสียนอกเมือง ฯ

๑ ในปี่นั้นประตุงไซ้ให้มหาสัตว์อะระอำมาตย์ ๓ จอกตะลุงโบ ๓
 กับเรือรบ ๕๐ ลำ คนประมาณพันหนึ่ง ให้ขึ้นไปจับตัวจิงกู ครั้น
 ยกไปถึงบ้านนั้นไฟไถดกกันกับอังวะทางหกคั่น จิงกูกับไพร่เหลือหนึ่งอยู่
 ตามสืบคน กับมเหสีนางห้าม จิงกูก็พาเข้ามาหาพระหวัสัตว์อะระอำมาตย์
 ว่าประตุงผู้อาวได้ราชสมบัติแล้วเห็นเราหาตายไม่ มหาสัตว์อะระอำมาตย์
 เอาตัวจิงกูกับบุตรภรรยาจำลงมาถวายแก่ประตุง ๆ สั่งให้ฆ่าจิงกูทั้งบุตรภรรยา
 เสียให้สิ้น ฯ

๑ ครั้นศักราชได้ ๑๓๔๔ ปีเดือนเจ็ด เพตาสองยามเค็ช งะพุงพม่า
 เป็นคนทองเที่ยวอยู่ในเมืองอังวะ กับพวกเพื่อนประมาณสามร้อยเค็ช
 เข้าปล้นชิงเอาสมบัติ รบกันกับประตุง ผู้คนล้มตายเป็นอันมาก

ประดุจจับตัวจะพุงได้ทั้งพวกเพื่อนฉัน ประดุจให้ฆ่าเสีย ในปิ่นเดือน
 • ดิบสอง • ประดุจสั่งให้ ทำเมืองใหม่ ตำบลที่ผ่องกากับเมืองอู่จะทาง
 ถ้ามร้อยทิศศวันออก ๓

๑ คักราชได้ ๑๓๔๕ ปี เดือนเจ็ด ประดุจยกไปอยู่ณเมืองอำมระบูร
 สร้างใหม่ ในปิ่นเดือน ดิบสอง ประดุจสั่งให้ แยกกะบันหวนกับ
 เฒ่าบด คุมไพร่ดีพันแปดพันห้า จึ่งตั้งให้จะกุดะแข่งผู้ บุตรกุมไพร่
 หั้นหนึ่งแปดพันห้า ยกไปทางเมืองสันตวยแขวงเมืองยะไข่ทางหนึ่ง
 ให้แมงคองหวนกับเฒ่าบดคุมไพร่ดีพันแปดพันห้า ตั้งให้ กามะดะแข่งผู้
 บุตรกุมไพร่หั้นหนึ่ง แปดพันห้า ยกไปทางเมืองมะริดตะมุ แขวงเมือง
 ยะไข่ทางหนึ่ง ตั้งให้ สิริตะเรียงแยของเดชะแจกเรจ่อ โบ คุมไพร่
 ดีพันแปดพันห้า ตั้งให้ บุตรชายใหญ่คุมไพร่หั้นหกพันแปดพันห้า ยกไป
 ทางเมืองคองกักชุนยะไข่ ให้ยกไปตั้งเมืองคญะวะดี คือ เมืองยะไข่
 แต่ทัพบุตรใหญ่ยกไปถึง ประดุจจึ่งตั้งให้มหาจ่อแทงตะทะยาแย, จ่ออากาแย,
 จ่อตะมุทะแย, ของเดชะ, คุมไพร่ห้าพัน เรือรบทะเลห้าร้อยลำ ยกไป
 ทางทะเล ณเดือนอ้ายถึงเมืองคองกัก แล้วยกไปตั้งเมืองคณฑอย เจ้าเมือง
 คณฑอยผู้ ขอว่าจ่อแตกหนีออกจากเมืองข้ามทะเลไป กองทัพพม่าทั้งทัพ
 บกทัพเรือลงเรือตามไปณเดือนยี่ ถึงเมืองยะไข่พร้อมทัพกันทั้งสามทาง
 ณเมืองเดิมซึ่งใกล้กันกับเมืองยะไข่ทางประมาณร้อยหนึ่ง เจ้าเมืองยะไข่ยก
 พดทหารเฒ่าบดออกมารบ เจ้าเมืองยะไข่แตกหนีกลับเข้าเมือง กอง
 ทัพพม่าไล่ติดตามเข้าไปได้เมือง เจ้าเมืองยะไข่หนีออกจากเมือง กอง

ทัพพม่าคิดตามจับตัวได้ ณเดือนสามชนดับสามคำ กวาดค้อนเอา
 เชื้อวงศ์บุตรภรรยาศฤงคารบริวารเส่นาบต เจ้าคิญะวัดเจ้าเมืองยะไข่
 แม่ทัพจึงตั้งให้จอกชูคุมไพร่หมื่นหนึ่งให้ยู่รักษาเมืองคิญะวัด แตนายทัพ
 นายกองก็กลับมายังเมืองอำมะระมะระณเดือนห้า ประคองตั้งให้เตยงเจ้าเมือง
 คิญะวัดทั้งบุตรภรรยาแฉเส่นาบตไว้ เจ้าเมืองคิญะวัดบวญถึงอนิจกรรม
 แฉเส่นาบตทั้งปวงกับไพร่ห้าหมื่นของเจ้าเมืองยะไข่นั้น ประคองให้ภูมฐาน
 ไร่นาเป็นที่ทำกินคองเท่าบดิน ๗

๑ คักราชได้ ๑๑๕๗ ปี แปะตะแณผู้น้องประคอง เจ้าเมืองอำมะระมะระ
 คิตกระบถ มีผู้เอาความมาว่าพิจารณาเป็นลัคย ประคองตั้งให้เอา
 แปะตะแณผู้น้องไปฆ่าเสียทั้งพวกเพื่อนประมาณห้าสิบเศษ ในปีนั้น
 ณเดือนเก้า ประคองจึงตั้งให้นัดมีแดง ประคองโบ แปะตองจา นะจิกกัโบ
 คองพยุงโบ ให้เนมะโยคุนะรัต กับไพร่สองพันห้าร้อยเป็นกองนำยกไป
 ทางบก สะทิงตางเคียงยกทางเรือ ให้บาวาเซียง แองยงเตจะ
 อุดินยอ ให้ยี่วุ่นเป็นแม่ทัพเรือกับไพร่สามพันไปตีเมืองถดาง ให้แกงวุ่น
 กับไพร่สี่พันห้าร้อย เป็นไปชุกบังคับกองทัพบกเรือไปตีเมืองนคร ชุมพร
 ไซยา ทางทวายนันให้จิกแกทวาย มะนิจอกอง ดีหะแยจ่อแคง
 เปยะโบ ทวายห่วน กับไพร่สามพันเป็นกองนำ ตะแรงยามชู
 มะนิตินตะ สุรินจอกอง กับไพร่สามพัน ให้จิกสินโบเป็นกองหนุน
 ให้ นอกแฉคิกห่วนกับไพร่สี่พัน เป็นไปชุกแม่ทัพยกมาทางเมืองราชบุรี
 ทางเมาะคมะนั้นให้กถาวุ่น บิดงยง สู้เดจี บัญญาอู อากาจอแทง

- ฐานชานโบ อกงหวุ่น บัณฑิตะของ ตะโมวุ่น ชุขของอาภา กับไพร่
 หนึ่ง • ให้เมี่ยวหวุ่นบังคับนายทั้งปวง เปนแม่กองหน้าที่ ๓ กองหนุน
 นั้ยอยแตกยาแยะของ จอกาโบ ตะแรงบันยี้ ตุกแยโบ กับไพร่
 ห้าพัน ตั้งให้เมี่ยนเมวุ่นเปนแม่กองที่ ๒ ยังกัฬหนูนอกกองหนึ่ง
 ยวนจุฉวน จิดกง สิริยะ แกงฉวน แยะฉวน กับไพร่หนึ่ง กามะสะแซง
 บุตรชายน้อยเจ้าอังวะเปนแม่ทัพที่ ๓ อีกทัพหนึ่ง แมกชราโบ อติคต
 อาภาบันยี้ มะโยลัดฉวน กับไพร่หนึ่ง ให้จักกุดะแซงบุตรชายกลาง
 เจ้าอังวะเปนแม่ทัพที่ ๔ กองทัพเจ้าอังวะทัพหน้า จาวาโบ ยะไซโบ
 ปะกันฉวน ดอกาชุงถ่องฉวน เมฉวนฉวน กับไพร่ห้าพัน อะแซว้งมูเปนแม่กอง
 ปีกชวาเจ้าอังวะ อำมะถอกฉวน ตวนแซงฉวน เดจอพวา ยัดจอกโบ งาฉวน
 กับไพร่ห้าพัน ตั้งให้มะยอกว้งมูเปนแม่กองปีกซ้ายเจ้าอังวะ แตะกะโรยะ
 ภิญ เตแซงฉวน ยวนจุฉวน ยกฉวน สิบจอพวากับไพร่ห้าพัน ตั้งให้
 ตองแวงหมู่เปนแม่กองปีกขวาทัพหลวงเจ้าอังวะ ะวาดัดฉวน ออกมาฉวน
 โมกองจอพวา โมมิกจอพวา โมเยียงจอพวากับไพร่ห้าพัน ตั้งให้
 อะนอกแวงหมู่เปนแม่กอง ๆ ทัพปะตุงเจ้าอังวะไพร่สองหมื่น ให้อินแซะ
 สะแซงบุตรชายใหญ่ ให้อินแซะฉวนอำมาตย์ อยู่ว่าราชการเฝ้าเมือง
 อังวะ ทางระแหงนั้นให้ ชุขตองนอระทา ชุขตองสิริจอพวากับไพร่
 สามพัน ตั้งให้ชุขตองเวระจอแทงเปนแม่กองทัพหน้า ตั้งให้ จอของ
 นอระทาคุมไพร่สองพันเปนกองหนุน ทางเชียงใหม่นั้น ให้สะโตะมหาสิริ
 อูจะหน้าเปนแม่ทัพคุมนายทัพแต่ไพร่สองหมื่นเศษ ฯ

๑ ครั้นยกมาถึงเชิงแผ่นดิน สะโตะมหาสิริอุจจะหน้า จึงบังคับให้
 บัณฑิตของโบ จุยตันตองโบ แยกอนธระทา ปตันโบ นัตชุมะดำโบ
 มุกอุโบ ตำระจอชู กับไพร่ห้าพัน ให้เมมะโยลีหะชยะ เปนแม่ทัพยกมา
 ต่เมืองพิศณุโลก ครั้นได้พิศณุโลกแล้วลงมาตั้งทัพอยู่ปากฟิง ทางแจ้ห่ม
 นั้นให้เมื่อยยอง เชียงกะเด พระยาไชยะ น้อยอันทะ กับไพร่สามพัน
 ตั้งให้ธาประระกามะนี้เป็นแม่ทัพยกมาทางแจ้ห่มเปนกองหน้า ยกขึ้นไปด้อม
 เมืองนคร แยกแกโบ พระยาแพร์ อชุนวุ่น ยุติงแจกกะโบ แนะมะโยลี
 ตะมิต กับไพร่หมื่นห้าพัน สะโตะมหาสิริอุจจะหน้าเปนแม่ทัพยกขึ้นไปด้อม
 เมืองนคร ครั้นกองทัพกรุงศรีอยุธยายกขึ้นไปช่วยเมืองนคร ประทะกัน
 กับกองทัพพม่ารบกันที่ปากฟิง กองทัพพม่าแตกหนีกระจัดกระจายล้มตาย
 เสียมาแต่ไพร่พลที่นั้นเป็นอันมาก กองทัพพม่าซึ่งแตกไปแต่ปากฟิง
 ไปที่เมืองนคร ค่ายล้อมบอกแก่ข้าพเจ้าซึ่งเป็นธาประระกามะนี้ กับสะโตะ
 สิริ อุจจะหน้า ซึ่งเป็นไปชุกแม่ทัพ ซึ่งล้อมเมืองนครว่า กองทัพ
 กรุงศรีอยุธยาได้ติดตามชนมาแล้ว ธาประระกามะนี้ สะโตะมหาสิริ
 อุจจะหน้า ซึ่งเป็นไปชุกแม่ทัพได้รบกันกับทัพกรุงแต่เข้าจนเที่ยง กอง
 ทัพพม่าซึ่งล้อมเมืองนครนั้น แยกหนีไปพร อุมทัพกันณเมืองเชิงแผ่นดิน
 พอมัศราให้ข้าหลวงถือหนังสือขึ้นมาว่า เจ้าอังวะนายทัพนายกองทั้งปวง
 ถอยทัพกลับมาเมืองอังวะแล้ว ให้เร่งสะโตะมหาสิริอุจจะหน้านายทัพ
 นายกองแลไพร่พล อย่าให้ล่วงเทศกาตฝน ให้ถึงเมืองอังวะตามกำหนด
 แต่ธาประระกามะนี้ให้เป็นเจ้าเมืองเชิงแผ่นดินกับไพร่พม่าสามพัน ฯ

๑ ครั้นเมื่อศักราชได้ ๑๑๔๘ ปี เจ้าอองวะให้บ๋นยเวซอ ชุยกอง
 เวระจอแทง กับไพร่สองพัน จอมของนอระทา กับไพร่พันห้าร้อย
 เปนไปชุกแม่ทัพ ราชประกามะนี กับไพร่สามพัน เข้าเมืองเชียงแสน
 อยู่ครั้งนั้น มีตราชนไปให้เข้ากองทัพจอมของนอระทาไปชุก ได้คนมา
 เข้ากองทัพแต่ห้าร้อย หันไปก่อนสองพันห้าร้อย ยกไปตีเมืองฝางได้
 แล้วให้ตั้งทำไว้ในาอยู่ที่นี่ แต่ราชประกามะนีกับไพร่ห้าสิบคน ไปชุก
 นอระทาให้กลับไปจัดแจงบ้านเมือง ทำไว้ในาอยู่ณเมืองเชียงแสนประมาณ
 หหมื่นหนึ่ง พระยาแพะ พระยายอง ยกกองทัพมาณเมืองเชียงแสน
 ข้าพเจ้าผู้ เปนราชประกามะนีหันไปหาพระยาเชียงราย ๗ จับข้าพเจ้าได้ ส่ง
 มาเมืองนคร เจ้าเมืองนครส่งมากรุงศรีอยุธยา กึ่งเท่าบัติน แต่ข้าพเจ้า
 ราชประกามะนีรู้ว่า ราชมัญญ์ราชการคนเก่าในเมืองหงสาวดีบุตรชั้นสูง
 อำมาตย์ทมิ บุตรจอกะตุกวัน เปนกงนำ ตะเมิงหวุ่นไปชุก ยกมา
 ทางเมืองเมาะคะมะจะมาตกรุงศรีอยุธยา ตั้งรวมเสบียงอาหารอยู่ท่า
 ดินแดง กองทัพกรุงศรี อยุธยา ยกขึ้นไปตีกองทัพพม่าแตกหนีตายเป็น
 อันมาก ข้าพเจ้าได้ทราบเกล้า ๗ จำได้แต่เท่านั้น ก่อนมึงตองยังไม่ได้
 เปนเจ้า ข้าพเจ้าราชประกามะนีได้รู้มา มีนามชื่อว่าเจ้าอาทิตย์ ได้
 สัมบัตย์สืบปี มีบุตรคนหนึ่ง ได้สมบัติสืบห้าปี ตั้งให้สาอองหนึ่งเมือง
 หงสาวดีตามเดื่อน แชนหมุกคิประทุษ รุร้ายฆ่าสาอองเสีย แชนหมุช
 เปนเจ้าได้เจ็ดปี มึงตองไปตีเอาเมืองหงสาวดีได้ มึงตองได้ราชสมบัติ
 เมืองอองวะเจ็ดปี มึงตองมีพชายคนหนึ่ง น้องชายคนหนึ่ง ก่อนยังไม่ได้เป็น

เจ้านันทไชยท่าย นื่องชื่อตะโตะอยู่จะหนายังอยู่คั้งเท่าบัดนี้ มังดอง
 มิบุตรชาย ๒ มิบุตรหญิง ๓ รวม ๕ คน ครั้นมังดองถึงอนิจกรรม
 มองดอกได้สมบัติ มิบุตรชายคนหนึ่ง ช่อมองหม่อง ได้นั่งเมืองสามปี
 มองดอกถึงอนิจกรรม มองระไ้ราชสมบัติ มิบุตรชายชื่อจิงกูคนหนึ่ง
 ะแดงคนหนึ่ง มิบุตรหญิงสองคน แต่ได้นั่งเมืองอยู่ ๓๓ ปี มองระ
 เปนโรคสำหรับบุรุษถึงอนิจกรรม จิงกูได้ราชสมบัติอยู่ห้าปี จิงกูถึง
 อนิจกรรม มองหม่องได้ราชสมบัติหกวันครึ่งถึงอนิจกรรม ประคองได้
 ด้วยราชสมบัติ ชำแปงตะแดงน้องชายสุดท้องเดียว ยังอยู่แต่ปะคานสะแข่ง
 บุตร แต่บุตรมังดองยังคงอยู่เท่าทุกวันนี้แต่สองคน มิบุตรชาย ๓ หญิง ๓
 อินแซะสะแข่ง ๓ จักกูสะแข่ง ๓ กามะสะแข่ง ๓ รวม ๖ คน
 ขอบเตชะ ๗

